

Original Research

**A Jurisprudential Investigation of The Bill Protection,
Dignity, and Security of Women against Violence
(2019) Approach's To Marital Rape**

Abazar Afshar¹ Zeinab Nafar^{2*}

¹ Assistant Professor of Jurisprudence and Law. Hazrat Masoumwh University. Qom, Iran.

² Graduated from the field of jurisprudence and basics of law at Tehran University, Tehran, Iran.
(Corresponding Author) zznafar@gmail.com

Background and Purpose

Although "special obedience" and other obligations have been established for the "permanent wife" in marriage, this does not imply that she should be a captive of the husband's unusual demands, especially since the commitment to good behavior toward the spouse is the duty of the spouses towards one another, and it requires that the husband does not force the wife to obey and does not confuse love with imposition. Although the creation of laws does not ensure the survival of men's and women's romantic relationships, tyranny and injustice must be avoided by abiding by the law. In most legal systems, marital rape is considered a form of sexual violence against women and is therefore criminalized. In the meantime, various strategies have been employed over the past two decades to encourage governments to criminalize sexual violence in couple relationships, particularly physical and mental coercion. These mechanisms result in the criminalization of this violence in more than 104 countries. (Finkelhor & Yllo, 1982). The majority of countries have not differentiated between rape and coercion by the spouse and by others. (Miller, 2004).

Despite the criminalization of this violence, some governments have limited the scope of its inclusion to specific cases and have given various rulings and punishments for sexual abuse. This crime is realized in some countries only when the woman has officially withdrawn her consent according to the court order with divorce. The 2012 Islamic Penal Code

states that the perpetrator of rape against a woman who is not known to them shall receive the most severe punishment, namely death. However, the code does not provide any penalty for the act of coercing a woman to engage in sexual activity without her consent by her husband. In contrast, Article 42 of The Bill "Protection, Dignity, and Security of Women Against Violence" (2019) states: "Forcing a wife to obey illegitimately is a crime, and the perpetrator is sentenced to one of seven punishment levels." The present article highlights the ambiguity and abstractness of the notion of illegitimate obedience, rendering it difficult to discern instances of such behavior in the context of marital relations for judicial purposes. Additionally, the extent of its applicability remains undefined. The rising incidence of unconventional sexual behaviors within the context of marriage, and the imperative to safeguard the physical, psychological, and sexual well-being of women, underscores the need to contemplate stringent legal penalties, both criminal and civil, in this domain. This article aims to comprehensively evaluate and examine Article 42 of the "Protection, Dignity and Security of Women against Violence" bill (2019) through the lens of Imami jurisprudence and criminal legislation in Iran and other nations.

Method

Using documents and a library search, a descriptive and analytic method has been implemented in the current research design. The comparative method was used to analyze the data; thus, the problem and hypotheses of the study were formulated using deductive reasoning based on theorems and general knowledge. Data from the opinions of jurists, legal materials, and legal doctrine in Iran's jurisprudence and legal system have been collected, categorized, and summarized, and new results have been extracted through the development of appropriate research tools and methods. The amendment proposals for the "Protection, Dignity, and Security of Women Against Violence" bill (2019) can be utilized comparatively.

Findings

The bill "Protection, Dignity, and Security of Women against Violence" (2019) suggests that the drafters prioritize combatting violence against women as the primary and fundamental issue within the realm of women's issues, as evidenced by the high quality of the bill's drafting (Mohammedzadeh et al., 1400). In accordance with Article 42 of the "Protection, Dignity, and Security of Women Against Violence" (2019) bill, compelling a wife to obey him illegitimately is a crime, and the perpetrator is sentenced to one of seven punishment levels. Article 19 of the 2012 Islamic Penal Code stipulates that the principal punishments for the seven levels are imprisonment for more than three to six months, 11 to

30 lashes, a fine of thirty to sixty million rials, and deprivation of social rights for up to six months.

The word "illegitimate" in Article 42 of the Women's Protection and Dignity Bill can be critiqued because, first of all, the illegitimacy of relationships is not possible in the form of coercion, while the provisions of the bill are based on violence and the wife's lack of consent, and lack of consent is one of the main elements of coercion; As a result, a relationship between the husband and wife, which is associated with the wife's absence of consent, is not viewed as illegitimate. Second, does a woman's pregnancy during a sexual encounter between the couple constitute evidence of the couple's illegitimacy as defined by Article 42 of the Law on the Protection of Dignity and the Protection of Women, in accordance with the specific meaning of the word "illegitimate"? And will it be subject to the consequences and rulings of the dubious birth? Thirdly, according to Article 637 of the Islamic Penal Code, non-sexual relationships between a non-mahram man and a woman are called illegitimate, and in fact, marital relations are specifically excluded from the discussion. Fourthly, according to the legal meaning of illegitimate (non-sexual relations) between spouses, if the wife does not consent, it is referred to as unconventional, and unconventional relations are not necessarily illegitimate; Therefore, the term illegitimate in the requirement of obedience between spouses is inappropriately used, and this term has many jurisprudential and legal effects, and it is suggested to replace this word in Article 42 of this bill with the phrase "the wife's obedience without consent or forcing the wife to have sex by the husband."

In general, the scope and extent of the duty to illegitimate obedience and examples are classified into two main categories.

A) Obligation to obey in normal circumstances where there are no other obstacles to obedience.

B) Obligation to obey without consent in circumstances where the wife faces obstacles, such as the following:

1) Physical illness (Helli, 1987); 2) Menstruation period (Helli, 2010); 3) During heavy or moderate Istihaza before Ghusl (ritual bathing); 4) During the postpartum period (Khosravi, 2009); 5) When taking the obligatory fast (Khoei, 1989) 6) When one cannot perform Ghusl or Tayammum due to entering the prayer time; 7) During I'tikaf; 8) When the age of the wife is less than nine years; 9) In the state of Ihram; 10) Mental illness, taking into account the expert's opinion and custom; and 11) Anal sex.

Consequently, it is possible that cases in which a woman refuses to engage in marital sex may not constitute Nushuz (wife's disobedience) rationally, Shariah-wise, or customarily; In this case, the husband's violent behavior and the wife's reluctance to have sex can be criminalized and

serve as examples of Article 42 of the bill; However, the obligation to obey without consent in a normal situation where there is no other impediment to obey, and the woman is considered to be Nushuz is not capable of being criminalized. According to the obligatory nature of special obedience for the wife, the husband may encourage his wife to engage in intercourse in accordance with the "easiest to the easy orders," resulting in severe non-violent emotional rejection. But it is not possible to oblige through physical coercion - battery - and mental coercion - threat - in any way; Hence, it can be inferred that the scenario above does not fall under the scope of Article 42 of the bill. However, by considering certain jurisprudential principles, rules, and legal remedies, a resolution can be reached, including the inclusion of conditions in the marriage contract, limiting the spouse's right to enjoyment, the condition of the wife's representation in divorce, invoking the prohibition of the abuse of the right and the rule of harmlessness, and imposition of fines and reparations may serve as a viable solution to prevent and deal with some sexual violence within the context of marriage by bringing it closer to violence and coercion in marital relations.

Discussion and Conclusion

According to Imami jurisprudence, the wife's obligation regarding the right to alimony is special obedience in marital relations. However, the husband cannot beat the wife under the pretext of her disobedience. Iran's laws are reticent about using sexual violence and coercion to compel a woman to obey and prescribe the legal remedy of alimony termination to force a wife to obey. In accordance with Article 1130 of the Civil Code, family courts view such violence as a manifestation of a wife's adversity. In addition to violating the wife's human dignity and safety, the physical harm and psychological disgust caused by this forced relationship can have a negative impact on the family and society as a whole. According to Article 42 of the 2019 bill "Protection, Dignity, and Security of Women Against Violence," compelling a wife to perform illegitimate acts is a crime punishable by one of seven levels of punishment. The following criticisms have been made in this article based on the findings of the research:

1. The term illegitimate obedience between spouses is inappropriate; Therefore, replacing the phrase "forcing the wife to obey, assuming the absence of consent" is suggested.

2. The scope and extent of the obligation to comply with the assumption of the absence of consent and its examples should be determined and specified, and it seems that cases of a woman's refusal in marital relations should not be considered intellectually, religiously, or ritualistically; In this assumption, the obligation and coercion to specific compliance can be criminalized and can be one of the examples of Article 42 of the bill.

Otherwise, civil sanctions and measures, not necessarily criminal ones, should be used to ensure women's safety and dignity.

2. In the absence of consent, the scope and extent of the obligation to obey and its examples should be determined and specified, and it appears that some cases of a woman's refusal in marital sex should not be considered Nushuz intellectually, religiously, or ritualistically; In this case, the obligation and coercion to specific obedience can be criminalized and can be one of the examples of Article 42 of the bill. Otherwise, civil sanctions, not necessarily criminal ones, should be used to assure the safety and dignity of women.

Ethical consideration

Compliance with ethical guidelines

This study was conducted under the ethical standards of human research **Authors' contribution:** The first and second authors contributed equally to the writing and collaboration.

Conflict of interest: This research does not directly or indirectly conflict with personal or legal interests.

Acknowledgments: We appreciate everyone who contributed to this article.

References

- Helli, Fakhar al-Mohagheghin, Muhammad bin Hassan. (2010). *Izah al-Favaed fi Sharh Moshkelat al-Qavaed*. 1st Qom: Ismailian Institute. (Text in Arabic).
- Finkelhor, D., & Yllo, K. (1982). "Forced Sex in Marriage: A Preliminary Research Report Crime & Delinquency. [[link](#)].
- Godarzi, F., Mosavi, M., & Navabinejad, S. (2016). Psychological Review of Marital Rape by looking at legal and Juridical aspects. *Women Studies*, 7(18), 67-100. (Text in Persian) [[Link](#)]
- Helli, Sheikh Najmuddin Jafar bin Hasan bin Yahya bin Saeed Hazli. (1988), *Sharael Eslam fi Masael Halal val Haram*, Qom, Ismailian Institute. (Text to Arabic) [[Link](#)]
- Khosravi, G. (2009). Translation and Study of Words of the Qur'an with the Literal and Literary Interpretation of the Qur'an. Tehran: Mortazavi. (Text in Persian) [[Link](#)]
- Miller, A. M. (2004). Sexuality, Violence against Women, and Human Rights: Women Make Demands and Ladies Get Protection. *Health and Human Rights*, 7(2), 16-47. [[link](#)].
- Mohammadzadeh, M., Bakeshlou, R., & Eisazadeh, B. (2021). Review of the approach and solutions of the "Dignity and Protection of Women against Violence" bill. *Women's Strategic Studies*, 93(24), 29-54. (Text in Persian) [[Link](#)]
- Mousavi Khoei, A. (1990). Minhaj al-Salehin, Qom: Madinah Al-Alam Publishing House, Ayatollah Azami Al-Sayed Al-Khoei, 28th edition. ([Link](#))

بررسی فقهی رویکرد لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت (۱۳۹۹) به تجاوز زناشویی

اباذر افشار^۱ زینب نفر^{۲*}

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۸/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱/۲۳

چکیده

در اسناد بین المللی، تجاوز جنسی زناشویی جرم تلقی شده است. در حقوق بشر امامیه نیز با وجود تکلیف بودن تمکین خاص زوجه، زوج حق اجبار ندارد و محدوده‌ی مداخله‌ی شوهر در مواجهه با عدم تمکین تا طرد عاطفی شدید همسر است و حق ضرب ندارد. در این مسئله انگاره‌ی فقهی با نظام حقوقی بین المللی بشر مخارج مشترک دارند. براین بنیاد در ماده ۴۲ لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت، تجاوز زناشویی جرم‌انگاری شده؛ درحالی‌که مراد از تمکین نامشروع و گستره‌ی آن معین نشده است. طبق یافته‌های پژوهش دلیلی برای جرم‌انگاشتن صرف الزام همسر به تمکین بدون رضایت وجود ندارد مگر در فرض وجود مانع شرعی، عقلی و عرفی مانند نزدیکی بدون رضایت همسر در ایام قاعدگی، روزه و بیماری جسمی. با تتبع در متون فقهی، استعمال واژه‌ی تمکین نامشروع در متن قانون صحیح نیست، چه آثار شرعی و حقوقی خاصی مانند وطی به شبهه و ولد به شبهه بر آن مترتب می‌شود که قطعاً این‌گونه آثار نمی‌تواند مراد قانون‌گذار در ماده ۴۲ لایحه باشد.

نوع مقاله: پژوهشی اصیل

واژگان کلیدی

تمکین نامشروع؛ تجاوز زناشویی؛ خشونت جنسی همسر؛ همسرآزاری جنسی؛ حمایت از زنان.

ارجاع به مقاله:

افشار، اباذر و نفر، زینب. (۱۴۰۲). بررسی فقهی رویکرد لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت (۱۳۹۹) به تجاوز زناشویی. *مطالعات زن و خانواده*، ۱۱(۲)، ۲۹-۴۸. DOI: 10.22051/jwfs.2023.40778.2878

^۱. دانش آموخته دکتری رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

^۲. دانش آموخته دکتری رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی دانشگاه تهران و استاد مدعو دانشگاه الزهراء، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

۱. مقدمه

در عقد ازدواج دائم، وضع تکلیف «تمکین خاص» برای «زوجه» به معنای جواز درخواست‌های نامتعارف جنسی شوهر نیست. خصوصاً التزام به حسن معاشرت با همسر، تکلیف زوجین نسبت به همدیگر است و لازمه‌اش این است که شوهر، زن را اجبار و اکراه به تمکین نکند و عشق را با تحمیل نیامیزد. هرچند وضع قوانین تضمین استمرار روابط عاطفی بین زن و مرد نیست، ولی باید با تمسک به قانون، مانع ظلم و بی‌عدالتی شد. در اغلب نظام‌های حقوقی دنیا مسئله تجاوز زناشویی، یکی از اشکال خشونت جنسی علیه زنان تلقی و جرم‌انگاری شده است. در ضمن دو دهه اخیر تاکنون، برای ترغیب و تشویق دولت‌ها به جرم‌انگاری انحاء خشونت جنسی در روابط میان زوجین مخصوصاً اکراه مادی و معنوی راهکارهای گوناگونی بکار بسته شده است. نتیجه این سازوکارها؛ در بیش از ۱۰۴ کشور این خشونت جرم شناخته شده است (فینکلهور^۱ و کرستی^۲، ۱۹۸۲). بیشتر کشورها بین تجاوز و اکراه به عنف توسط همسر و غیر تمایزی در نظر نگرفته‌اند (میلر^۳، ۲۰۰۴).

بعضی دولت‌ها علی‌رغم جرم‌انگاری این خشونت، قلمرو شمول آن را به مصادیق خاص محدود کرده‌اند و احکام و کیفرهای گوناگونی برای همسرآزاری جنسی قائل شده‌اند. تحقق این جرم توسط برخی از کشورها منحصر به زمانی است که زن رضایت خود را مطابق حکم قضایی با طلاق، به‌طور رسمی پس گرفته باشد. در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، متجاوز به عنف زن بیگانه به شدیدترین مجازات - اعدام - محکوم می‌شود، ولی برای اجبار و وادارکردن زوجه و به تمکین و رابطه جنسی بدون رضایت وی، هیچ مجازاتی پیش‌بینی نکرده است، اما بنا به ماده ۴۲ لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت سال ۱۳۹۹، «الزام همسر به تمکین نامشروع جرم است و مرتکب به یکی از مجازات‌های درجه هفت محکوم می‌شود.» در این ماده مفهوم عبارت تمکین نامشروع دارای ابهام و اجمال است و امکان شناسایی مصادیق آن در روابط زناشویی برای دادگاه وجود ندارد و محدوده دخالت در آن مشخص و معین نشده است. به هت شیوع روزافزون الگوهای نامتعارف جنسی در روابط زناشویی و تأمین سلامت جسمی، روحی و جنسی زنان، لازم است ضمانت‌های اجرایی دقیق کیفری و مدنی در این زمینه در نظر گرفته شود، از این رو، مقاله حاضر درصدد است به بررسی و تحلیل انتقادی ماده ۴۲ لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان سال ۱۳۹۹ در پرتو آموزه‌های فقه امامیه و حقوق کیفری ایران و سایر کشورها بپردازد.

۲. روش پژوهش

در طرح پژوهش پیش‌رو، از روش توصیفی و تحلیلی با اعتضاد از مطالعه‌ی اسنادی و کتابخانه‌ای استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق روش قیاسی بوده؛ به دیگر سخن با بهره‌گیری از

^۱. Finkelhor

^۲. Kersti

^۳. Miller

استدلال قیاسی براساس قضایا و معلومات کلی به بیان مسئله و گزاره‌های تحقیق پرداخته شده و با طراحی ابزارها و روش‌های مناسب مطالعه، داده‌ها از آرای فقها، مواد قانونی، دکترین حقوقی در نظام فقهی و حقوقی ایران گردآوری، طبقه‌بندی و تلخیص و نتایج جدید استخراج شده است. با رویکرد تطبیقی پیشنهادهای اصلاح‌کننده لایحه جاری حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت (۱۳۹۹) مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد.

۳. مفهوم‌شناسی واژگان مطروحه در ماده ۴۲ لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان (الف) تمکین

تمکین در لغت به دو معنا است: ۱- سلطه و اختیار دادن به دیگری است (فیومی، ۱۴۰۵ق، ذیل واژه مکن). ۲- مستقر کردن و تثبیت کردن (طریحی، ۱۳۷۵ش، ذیل واژه مکن). تمکین در اصطلاح فقهی بیشتر در مباحث مربوط به باب نکاح کاربرد دارد. در عقد ازدواج، تمکین به معنای پاسخ‌دادن زن به خواسته‌های مشروع جنسی همسر خود تعریف شده است (طوسی، ۱۳۸۷ش، ج ۶). و همچنین تمکین به اظهار اطاعت زوجه از زوج تعبیر می‌شود (فاضل‌هندی، ۱۴۱۸ق).

فقه برای اصلاح اوضاع اجتماعی و بهبود شئون و حقوق زن (به‌عنوان عضو مؤثر اجتماع) را اهمیت زیادی قائل شده است (بقره، آیات ۱۹۶، ۲۱۶، ۲۶۷؛ طلاق، آیه ۷). با ظهور اسلام و تعلیمات عالییه او مردها دریافتند که زن وسیله تأمین نیازهای جنسی و التذاذ آن‌ها نیست. آثار و آیات جمال خلقت بر چهره زن متصور شده است و او را به موجودی ظریف و زیبا مبدل کرده است که می‌بایست او را مخیر و بر خود تقدم داد و به او احترام گذارد.

دختران مسلمان بعد از نکاح، حق مهریه، نفقه و حسن معاشرت دارند. در مقابل، باید از همسر خود تمکین کنند (شریعتمداری، ۱۳۸۸). بنابراین، شوهر وظیفه تأمین نفقه از راه درست و صحیح را دارد. از این رو، در وضعیتی که شوهر در تنگنای مالی است بنا به آموزه‌های اسلام بر زن شایسته است با صبوری مدارا کند. این رویکرد نسبت به تکالیف زوجه نیز مورد تأکید و توصیه قرار گرفته است. با این توضیح که بر مبنای فقه و حقوق خانواده در اسلام حق تمکین زوجه برای زوج مقرر شده دلیل بر این نیست که مرد در هر زمانی، هر مکانی و در هر اوضاع جسمانی و روحانی زن، مطالبه تمکین نماید، بلکه از منظر اسلام زن از احساسات و عواطف قوی و لطافت و کرامت انسانی برخوردار است. اسلام به زوج اجازه سوء استفاده از حق تمکین خود به هر طریق و با هر روشی را نداده، از این رو رفع نیاز جنسی زوج مشروط به رضایت زوجه به ارتباط جنسی است. چطور عقل سلیم می‌پذیرد که یک موجود لطیف و شکننده را با اعمال زور و خشونت و بدون رضایت قلبی وی را وارد رابطه جنسی کرد؟ مرد ولایت مطلق بر همسر خود را ندارد تا مجوز برای رابطه زناشویی بدون رضایت باشد (مطهری، ۱۳۹۶؛ طبرسی، ۱۴۰۸ق؛ صادقی‌تهرانی، ۱۴۰۸ق، ج ۷).

مطابق نظر دکتر کاتوزیان عرف و اخلاق عهده‌دار، قضاوت نهایی ضرورت تمکین خاص است. لزوم و ضرورت تمکین به معنای نادیده گرفتن خواسته‌های زوجه نیست بلکه دادرسی در موضع مقام عالی در مباحث انسانی و عاطفی ژرف‌نگرتر از آن است که همه‌جانبه امور را در نظر نگیرد. زن انسان است و در مبحث ازدواج و روابط جنسی وسیله بهره‌مندی و التذاذ نیست و مطابق حفظ کرامت و شأن انسانی باید با او برخورد شود؛ پس در حل منازعات زناشویی در دادرسی باید جنبه نوعی و شخصی موضوع مدنظر گرفته شود تا دادگاه به همه عوامل انسانی و عرفی توجه کرده باشد (کاتوزیان، ۱۳۷۸، ج ۱).

ب) نامشروع

مفهوم لغوی نامشروع، خلاف شرع و ناروا است (دهخدا، ۱۳۷۷ ش، ج ۱۴). مشروع نیز یعنی «آنچه مطابق شرع باشد و شرع آن را روا و جایز بداند.» (عمید، ۱۳۷۷) پس آنچه مطابقت با شرع نداشته باشد و شرع مقدس آن را جایز نداند، نامشروع است. در فقه رابطه نامشروع به معنای ارتباط خلاف شرع است و دو معنای عام و خاص دارد. معنای عام ارتباط نامشروع؛ هر رابطه‌ای است که به‌طور کلی، شرع اسلام آن را مجاز نمی‌داند؛ اما معنای خاص رابطه نامشروع؛ به کلیه روابط جنسی، جسمی، غیرجنسی و غیرجسمی بین زن و مرد فاقد علقه زوجیت است که این روابط حرام و قابل مجازات است. این معنای روابط نامشروع در فقه است (رضایی، ۱۳۹۷). «رابطه‌ی جنسی مرد و زن برخلاف قانون و مستلزم کیفر که به حدّ دخول نرسد وگرنه زناست و خارج از مفهوم واژه مذکور است، فرقی نمی‌کند آن رابطه مستمر باشد و یا نه؛ مانند لمس، تفخیز و بوسیدن. این عنوان عام در فقه نیست؛ بلکه زیر عنوان خاص گفته می‌شود، شاید استمتاع به مادون فرج معادل واژه فوق باشد.» (امام خمینی، ۱۳۹۲)

در حقوق موضوعه نیز رابطه نامشروع به معنای رابطه جنسی دو انسان در حوزه تحریم شارع مانند زنا، لواط و تفخیز و مانند این‌ها است (جعفری لنگرودی، ۱۳۹۰) در قوانین قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و بعد از آن، تعریفی از جرایم روابط نامشروع ارائه نشده است. صرفاً ماده‌ی ۲۱۲ قانون مجازات عمومی مصوب سال ۱۳۰۴ یکی از مصادیق روابط نامشروع را این‌چنین بیان کرده است که: «هرگونه ارتباط دوطرفه میان زن و مرد (غیر شوهر) همراه با هر نوع تماس جسمی به قصد التذاذ جنسی که حداقل یکی از طرفین متأهل نیز باشد.»

ماده ۶۳۷ قانون مجازات اسلامی: «هرگاه زن و مردی که بین آن‌ها علقه زوجیت نباشد، مرتکب روابط نامشروع یا عمل منافی عفت غیر از زنا از قبیل تقبیل یا مضاجعه شوند، به شلاق تا نودونه ضربه محکوم خواهند شد و اگر عمل با عنف و اکراه باشد فقط اکراه‌کننده تعزیر می‌شود.» با مذاقه از مفاد ماده ۶۳۷ قانون مجازات اسلامی، تعریف نامشروع چنین است که «هرگونه ارتباط دوطرفه... میان زن و مردی که علقه زوجیت نباشد به قصد التذاذ جنسی و بدون هرگونه تماس جنسی.»

باتوجه به مطالب پیش‌گفته: ۱. رابطه نامشروع یک مرادوه دوطرفه است که با عنف و اکراه محقق نمی‌شود. ۲. در روابط نامشروع، قصد التذاذ جنسی شرط است. ۳. مرتکبین عمل نامشروع، می‌توانند مجرد و یا متأهل باشند.

۴. رویکرد کشورها به جرم‌انگاری تجاوز زناشویی

در نظام حقوقی آمریکا تجاوز جنسی در بستر ازدواج به معنای تحمیل رابطه جنسی توسط شوهر به است (بلک^۱، ۲۰۰۴). بنابراین، اگر شوهر اعلام رضایت همسر و نظرخواهی رابطه جنسی با زن برقرار کند، رفتار او تعرض و تجاوز به عنف و حریم زن است. برحسب اعلام اعلامیه رفع خشونت علیه زنان این عمل از مصادیق خشونت جنسی خانگی است (زهروی و علیزاده، ۱۳۹۹).

در تعریفی تفصیلی طبق «قانون جرایم جنسی» مصوب سال ۲۰۰۳ قانون انگلستان وجود دارد که برقراری هرگونه تماس جنسی مرد با همسر خود بدون رضایت با خشونت و اجبار یا با اکراه و یا هنگامی که زن قادر به اعلام رضایت نیست، تجاوز به عنف با همسر نامیده می‌شود و یا اگر در حین رابطه جنسی زوجه اعلام نارضایتی کند، استمرار آن از سوی زوج «تهاجم - تجاوز - جنسی» قلمداد می‌شود (میلر، ۲۰۰۴).

عده‌ای از کشورها، یکی از مصادیق جرم تجاوز به عنف را تجاوز به عنف همسر به طور مطلق می‌دانند؛ برخی نیز الزام همسر به رابطه جنسی را به‌عنوان جرم مستقل جرم‌انگاری کرده‌اند، اما در حقوق جزایی سایر کشورهای دنیا بین جرم تجاوز به عنف با رابطه جنسی بدون رضایت با همسر با تشدیداتی مانند تهدید به زور، ارتکاب آن در زمان اقدام برای متارکه یا بعد از آن تفاوت وجود دارد (استفن^۲، ۲۰۰۰).

موافقان مقابله با انواع خشونت جنسی زوجه و رفتارهای غیراخلاقی در محیط خانواده، مداخله دولت را ضروری می‌دانند (ویزدوم^۳، ۱۹۹۴). اما مخالفان آن در کشورهای هند، ایتوبی، سودان جنوبی، افغانستان، بحرین، مصر، مالزی، ویتنام، عراق، لبنان، میانمار، تونس، تاجیکستان و... مداخله دولت‌ها در حریم خصوصی و خانوادگی ممنوع کرده‌اند (فینکلهور، ۱۹۸۲). در نتیجه، باید گفت نظام‌های حقوقی دنیا، نسبت به تجاوز به عنف و خشونت جنسی زوجه دو رویکرد کلی متفاوت وجود دارد.

۵. عدم جواز تشبیه زوجه در تمکین خاص از منظر فقه امامیه

حسب ظاهر آیه ۳۴ سوره مبارکه نساء اگر زوجه در تمکین خاص در ایفای وظایف زناشویی، ناشزه باشد بعد از مراحل نصیحت و قهر، جواز ضرب خفیف ثابت است. ضرب در آیه شریفه از باب تأدیب است که شوهر آن را به سبب مسئولیتی که در قبال حفظ بنیان خانواده برعهده دارد با حدود و قیودی که

^۱. Black

^۲. Stephen

^۳. Wisdom

برای آن مطرح شده است انجام می‌دهد (حلی، ۱۴۱۰، ج ۲). با توجه به آیه مذکور نظرات و آراء اختلافی زیادی در این زمینه مطرح شده است. برخی قائل به این شده‌اند که ظاهر آیه و اطلاق فعل ضرب با روایاتی که وارد شده است «نسخ تمهیدی» شده است. منظور از نسخ تمهیدی، نسخ جزئی یا مقید کردن اطلاق آیه در یک بازه زمانی تدریجی است (معرفت، ۱۴۲۳). برخی دیگر که آن را منسوخ نمی‌دانند، آن را وظیفه حاکم بیان کرده‌اند و قائل به این شده‌اند که ضرب، تعزیر است و وظایف حاکم است و نتیجه این می‌شود که زوج حق ضرب ندارد و مخاطب ضرب، حاکم اسلامی است که می‌تواند در قالب جرم‌انگاری عدم تمکین خاص - به‌مثابه جرم‌انگاری ترک انفاق زوج - زوج را در قالب تعزیر مجازات کند (غفاری، ۱۴۱۳، ج ۸). در مقابل، عده‌ای آن را از امور مربوط به شوهر تلقی می‌کنند؛ اما در معنای آن اختلاف نظر دارند و مراد از نشوز عدم تمکین زوج در وظایف زناشویی می‌داند (فرج‌نیا، ۱۳۹۵).

به اتفاق آراء فقها مراد از ضرب زن ناشزه، زدن خفیف است و به حسب روایات دارای دو قید است: (۱) غیر مبرح باشد. ضرب غیر مبرح ضربی است که شدید و طاقت‌فرسا نیست. (۲) غیر مدمی باشد. ضرب غیر مدمی به معنای ضربی که سبب قرمز شدن یا خون‌آلود شدن نشود (محقق حلی، ۱۴۰۸، ج ۲). از این رو، مراد از ضرب نیز مطلق زدن نیست و ضرب شدیدی که منجر به کبودی و خونریزی شود، قطعاً موجب مسئولیت کیفری و مدنی مرد می‌شود؛ زیرا تنبیه بدنی قبل از فعلیت نشوز، ظلم و ستم به زوج تلقی شده است (خمینی، ۱۳۹۲). و تاکنون دیدگاه‌های مهم در مورد تفسیر آیه مبارکه بیان شد؛ اما چالش اساسی - در شرایط فعلی جامعه بشری - این است که زدن همسر هر چند خفیف و با قیود سخت‌گیرانه انجام پذیرد، نقض کرامت زن محسوب می‌شود. در این رابطه چطور می‌توان با ارائه تحلیل درست این مشکل را حل کرده و بین دیدگاه حقوق اسلامی و حقوق بشر تقارب ایجاد کرد. در مورد آیه مذکور از دو جهت - تحلیل درست و منطقی آیه با توجه به عصر نزول و اجرای آن در شرایط فعلی جامعه اسلامی - باید سخن راند. سخن اول مستلزم بررسی شرایط حاکم بر جو جامعه عصر نزول است، زیرا هر چند قرآن برای تمامی اعصار و امصار است؛ اما شأن نزول آیات در فهم معانی قرآنی و تطبیق آن بر مصادیق نوپدید ضروری است.

پیامبر اکرم (ص) در عصر جاهلیت - بدون قانون و پیامبر - مبعوث شدند که زن در آن جامعه، مخلوقی تصور می‌شد که تنها فایده او فقط خدمت به مرد و تکثیر نسل است (لوبون، ۱۳۷۸). انواع ازدواج‌هایی - سبب ظلم و تعدی به حقوق زنان می‌شد - وجود داشت؛ مانند نکاح الرهط، نکاح البدل، نکاح الجمع، نکاح الشغار و ازدواج میراث (مردانی، ۱۳۵۸) پدر می‌توانست دختر هفت یا هشت‌ساله خود را در مقابل بهایی که خود دریافت می‌کرد به تزویج هرکسی که دلخواهش بود، درآورد (دورانت، ۱۳۶۶، ج ۲) زن از پدر یا همسر خود ارث نمی‌برد.

گذشته از سلب حقوق مادی و معنوی زن مظهر کید و مکر هم بوده است تا جایی که آن‌ها را در مکر و نیرنگ شبیه مار می‌کردند (زبیدی، ۱۴۱۴، ج ۱) در آن جامعه ضرب و شتم زن، امری عادی تلقی می‌شد.

آیه مذکور با بیانی استدلالی و عقلی به وجه قوامیت مردان بر زنان اشاره می‌کند. سپس با بیان سرشار از احترام می‌فرماید: زن‌های صالح زنانی هستند که با شوهران خود مخالفت نمی‌کنند و در نبود شوهر از آبرو و مال همسر خود محافظت می‌کنند؛ اما در مقابل زن‌های ناشزه هستند که بدون وجه شرعی و عقلی نسبت به شوهران مسئولیت‌پذیر نیستند. چنین زنی در جو جامعه جاهلی با شدیدترین حالات از سوی زوج مورد ضرب و شتم می‌شد. در این شرایط قرآن کریم در مرحله اول طریق موعظه را پیش گرفته و با این حکم به جامعه آن زمان اعلام می‌کند حتی زنی که بر مخالفت خود اصرار ورزید او را نصیحت کنید سپس اگر این طریق کارساز نبود، با پشت کردن بر در مضع، او را متوجه کار نادرست خود بکنید. اگر این مرحله نیز کارساز نبود و احتمال اصلاح با زدن خفیف بدون مفسده وجود داشت؛ می‌توانید با ضرب ناچیز - غیر مدمی و غیر مبرح - مثلاً با چوب مسواک اقدام کنید. با توجه به این وضعیت واضح است که قرآن کریم بعد از تحقق نشوز با جعل این مراحل سه‌گانه درصدد دفاع از جامعه زنانی بوده است که حالت مخالفت نسبت به شوهران خود داشته‌اند.

ممکن است این پرسش پیش آید که چرا از اساس مسئله ضرب ممنوع و حرام اعلام نشد. در پاسخ به این پرسش دو جواب می‌توان ارائه کرد. پاسخ نخست این است که احکام اسلامی به تدریج نازل شده و شارع مقدس برای جعل قوانین، شرایط جامعه را - مانند مسئله تحریم مصرف مسکرات - در نظر می‌گرفت. ممنوعیت ضرب مسئله‌ای نبود که در جامعه عصر نزول دفعی بیان شود، چرا که بافت اجتماعی، این احکام را بر نمی‌تافت و اسلام با پذیرش این مسئله و تغییر ماهوی آن درصدد اصلاح این رویه ناصواب بوده است. پاسخ دوم اینکه در شرایط مذکور یکی از راه‌های اصلاح در حقیقت طرد عاطفی شدید زوجه بوده است و شارع نمی‌خواست مسیر اصلاح را ببندد. از این رو این حکم شرایطی دارد که در جامعه عصر نزول فراهم بوده است و این ضرب - که در حقیقت نوعی فشار و طرد عاطفی زن جهت ایفای وظایف زناشویی تلقی می‌شود نه تنبیه بدنی - برای اصلاح و تأدیب تأثیرگذار بوده است. در عبارت فقها ضرب خفیف و رقیق ذکر شده است (طوسی، ۱۳۸۷؛ حلبی ۱۴۱۷) که حاکی از ملاحظت در ضرب است که در حقیقت بیشتر کارکرد و جنبه روانی را اثبات می‌کند. بنابراین، آیه فوق درصدد دفاع از جامعه زنان در عصر نزول بوده است.

جهت دوم مربوط به اجرای آن در شرایط فعلی جامعه بشری است. قبل از توضیح این مطلب ذکر دو مقدمه لازم است:

مقدمه نخست: ضرب در حقیقت و در معنا به منظور طرد عاطفی شدید است و با قیودی جایز شمرده شده است؛ اما از احکام غیرالزامی است و سخن از جواز آن است نه لزوم آن. از این رو، حتی با تحقق شرایط آن زوج می‌تواند آن را ترک کند و برخی از فقها توصیه به ترک این روش کرده‌اند (فاضل هندی، ۱۴۱۸ق).

مقدمه دوم: اگر تنبیه بدنی با مفسده‌ی بالاتری در تراحم باشد نمی‌توان حکم به جواز آن داد. در احکام الزامی مثل رجم زانیه محصنه چون با مفسده‌ای همراه است و تراحم با مفسده بالاتری دارد، فقها این حکم را تبدیل به مجازات‌های جایگزین مانند اعدام کرده‌اند. وجه تبدیل این روش اصلاحی به طرق

بدل را می‌توان در طریقت داشتن مجازات‌ها - نه موضوعیت داشتن - و نظریه مصلحت نیز دنبال کرد. در این باره امام خمینی اظهار می‌کنند: «هر امر عبادی یا غیرعبادی که جریان آن مخالف مصالح اسلام است باید جلوگیری شود.» (خمینی، ۱۳۷۹، ج ۲۰) در حکم جواز ضرب زن ناشزه نیز اگر مفسده بالاتری وجود داشته باشد و این جواز غیرالزامی با مفسده الزامی تراحم کند به طریق اولی باید اسقاط یا تبدیل به جایگزین دیگری شود.

۶. نقد و بررسی گستره جرم‌انگاری الزام به تمکین نامشروع در لایحه

از کیفیت تدوین لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت چنین استنباط می‌شود که از نظر طراحان محترم لایحه، گویا مسئله اصلی و اساسی در حوزه موضوعات مرتبط با زنان، مقابله با خشونت علیه آن‌هاست (محمدزاده و دیگران، ۱۴۰۰). از این رو، طبق ماده ۴۲ لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت سال ۱۳۹۹، الزام همسر به تمکین نامشروع جرم است و مرتکب به یکی از مجازات‌های درجه هفت محکوم می‌شود. طبق ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مجازات‌های اصلی درجه ۷ عبارتند از حبس بیش از ۳ ماه تا ۶ ماه، ۱۱ تا ۳۰ ضربه شلاق تعزیری، جزای نقدی ۳۰ میلیون ریال تا ۶۰ میلیون ریال و محرومیت از حقوق اجتماعی تا ۶ ماه.

همچنین براساس ماده ۳۰ همین لایحه، هرگاه زوج با علم به وجود بیماری خود و قابلیت سرایت آن، بدون رعایت موازین بهداشتی و بدون آگاهی و رضایت زن، اقدام به رابطه جنسی با همسر خود کند در صورتی که مشمول تعریف جنایت عمدی شود به قصاص و در غیر این حالت به شرح زیر مجازات می‌شود:

- الف- چنانچه بیماری ناشی از رابطه جنسی منتهی به فوت زن شود، به حبس درجه ۵.
- ب- چنانچه رابطه جنسی منجر به انتقال بیماری به زن و یا تشدید بیماری او شود، به یکی از مجازات‌های درجه ۶.

واژه «نامشروع» را در ماده ۴۲ لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان قابل نقد است، چراکه نخست، نامشروع بودن روابط به اکراه امکان‌پذیر نیست، در حالی که مفاد لایحه براساس خشونت و عدم رضایت زوجه است و عدم رضایت از عناصر اصلی تشکیل‌دهنده اکراه است، لذا روابط بین زوجین که با عدم رضایت زوجه همراه است، نامشروع محسوب نمی‌شود. دو، مطابق معنای خاص نامشروع، اگر در روابط جنسی بین زوجین، نطفه‌ای شکل گیرد آیا به دلیل نامشروع بودن روابط زوجین مطابق ماده ۴۲ لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان، آن نطفه ولد شبهه است؟ و آثار و احکام ولد شبهه بر آن بار می‌شود؟! سه، مطابق ماده ۶۳۷ قانون م.ا به روابط غیرجنسی بین زن و مرد نامحرم، نامشروع می‌گویند، کما اینکه رابطه زوجیت تخصصاً از بحث خارج می‌شود. چهار، مطابق معنای حقوقی نامشروع (روابط غیرجنسی) بین زوجین در صورت عدم رضایت زوجه، نامتعارف است و روابط نامتعارف لزوماً نامشروع نیست؛ لذا بهتر است به جای کلمه نامشروع در ماده ۴۲ لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان، معنای مناسب‌تری جایگزین شود. از این رو، اصطلاح نامشروع در الزام به تمکین بین زوجین استعمال نامناسبی

است و این واژه آثار فقهی و حقوقی زیادی را به دنبال دارد و پیشنهاد می‌شود به جای این واژه از عبارت "تمکین با عدم رضایت زوجه یا تحمیل زناشویی زوج علیه زوجه" استفاده شود. در حالت کلی محدوده و گستره‌ی الزام به تمکین نامشروع و مصادیق آن در دو دسته تقسیم می‌شود:

الف) الزام به تمکین بدون رضایت در وضعیت عادی که هیچ مانع دیگری برای تمکین وجود ندارد.

ب) الزام به تمکین بدون رضایت در وضعیتی که موانعی برای تمکین زوجه وجود دارد از قبیل موارد ذیل:

۱. بیماری جسمی (حلی، ۱۴۰۸) ۲. دوران قاعدگی (حلی، ۱۳۸۹) ۳. در زمان استحاضه کثیره و یا متوسطه قبل از غسل (خراسانی، بی تا) ۴. در زمان نفاس (خسروی، ۱۳۸۸) ۵. در حال روزه واجب (خویی، ۱۴۱۰) ۶. زمانی که به علت داخل شدن وقت نماز نتوان غسل و یا تیمم کرد. ۷. در حال اعتکاف ۸. زمانی که سن زوجه کمتر از ۹ سال باشد. (شهید ثانی، ۱۴۱۳) ۹. در حال احرام ۱۰. بیماری روحی با در نظر گرفتن نظر کارشناس و عرف. ۱۱. وطی در دبر؛ مشهور فقها، نزدیکی در دبر (پشت) زوجه ممنوع کرده‌اند؛ زیرا اساساً ترک آن نشوز محسوب نمی‌شود (موسوی خویی، ۱۴۱۸؛ سبزواری، ۱۴۱۳؛ اشتهاوردی، ۱۴۱۷؛ شبیری زنجانی، ۱۴۱۹؛ فاضل موحدی لنگرانی، ۱۴۲۵).

از این رو، مواردی از امتناع زوجه در روابط زناشویی از نظر عقلی یا شرعی یا عرفی نشوز نیست - مانند امتناع وی از آمیزش جنسی غیر متعارف، غیر طبیعی با وجود عذرهای عقلی و شرعی - نشوز محسوب نمی‌شود؛ رفتار خشونت‌آمیز و اکراه زوجه به رابطه جنسی قابلیت جرم‌انگاری دارد و می‌تواند از مصادیق ماده ۴۲ لایحه باشد، اما در فرضی که الزام به تمکین بدون رضایت در وضعیت عادی که هیچ مانع دیگری برای تمکین وجود ندارد و زن ناشزه تلقی می‌شود قابلیت جرم‌انگاری ندارد. بنا به ماهیت تکلیفی بودن تمکین خاص برای زوجه، زوج طبق مراتب آسهل فالسهل تا طرد عاطفی شدید و به کمتر از ضرب و جرح می‌تواند همسر را راضی به رابطه جنسی کند، ولی به هیچ وجه امکان الزام از طریق اکراه مادی - ضرب و جرح - و اکراه معنوی - تهدید - را ندارد. بنابراین، این حالت نمی‌تواند از موارد و مصادیق ماده ۴۲ لایحه باشد، بلکه در این فرض امکان تمسک به برخی اصول و قواعد فقهی و راهکارهای حقوقی، از جمله درج شروط ضمن عقد نکاح، تحدید حق استمتاع زوج، شرط وکالت زن در طلاق، استناد به ممنوعیت سوءاستفاده از حق و قاعده لاضرر و پرداخت جریمه و خسارت می‌تواند راه حل حقوقی جهت پیشگیری و درمان بروز هرگونه تجاوز جنسی به عنف در روابط زناشویی زوجین شود.

بر اساس فقه اسلامی گرچه استمتاع، حق زوج است، اما شوهر برای تمتع جنسی از همسر خود، به دلیل آیه شریفه «عاشروهن بالمعروف» (نساء، ۱۹) حق اعمال خشونت و زور را ندارد. از این رو، هرگونه اکراه و اجبار و زدن زوجه برای دای وظایف زناشویی از مصادیق آسکار سوءاستفاده از حق رابطه جنسی با زوجه است و دادگاه می‌تواند شوهر را با استفاده از مجازات‌های متناسب بازدارنده یا تعیین جریمه نقدی، مانع تجاوز جنسی به همسر در بستر خانواده شود. بنا به اصل ۴۰ قانون اساسی ایران

هیچ‌کس نمی‌تواند اعمال حق خود را ابزار ضرر رساندن به دیگران قرار دهد. باعنایت به اینکه نزدیکی بدون رضایت، آسیب‌های روانی و جسمی شدیدی به‌دنبال دارد، تحمیل این رابطه به همسر برخلاف کرامت انسانی و از مصادیق ایذاء محسوب می‌شود. بنا به حدیث لاضرر - لاضرر و لاضرار فی الاسلام - نیز هر آنچه آسیب و ضرر مادی و معنوی به دیگران است، ممنوع است (این قاعده به طور کلی از ارتباط جنسی زوجین در منزل حمایت می‌کند). البته در برخی موارد بین دو حق - حق تمکین زوج و حق عدم ارتباط جنسی زوجه در زمانی خاص مثل حیض - تراحم به‌وجود می‌آید، در این صورت براساس قانون تراحم و اجرای قاعده اهم و مهم در مقام اجرای حکم - باید اهم را ترجیح داد. در اینجا نیز اهم عدم ارتباط جنسی است؛ زیرا علاوه بر این که حکم صریح شارع مقدس است، با سلامت جسمی و روانی زوجه، ارتباطی تنگاتنگ دارد و نمی‌توان آن را به‌راحتی نادیده گرفت.

۷. بحث و نتیجه‌گیری

در اغلب نظام‌های حقوقی دنیا، مسئله تجاوز زناشویی در بستر ازدواج - برقراری رابطه جنسی زوج با زوجه بدون رضایت یا برخلاف اراده او، به‌زور یا با تهدید به اعمال زور - یکی از اشکال خشونت جنسی علیه زنان تلقی و جرم‌انگاری شده است.

طبق فقه امامیه تکلیف زوجه در قبال حق نفقه تمکین خاص در روابط زناشویی است؛ اما زوج نمی‌تواند به بهانه عدم تمکین زوجه به ضرب او متوسل شود؛ بلکه علاوه بر طرد عاطفی شدید زن می‌تواند از دادگاه الزام به تمکین را درخواست کند. قوانین مدنی و جزایی در زمینه‌ی الزام همسر به تمکین از طریق اکراه - اجبار یا خشونت جنسی خانگی - سکوت اختیار کرده‌است و فقط طبق قوانین خانواده در صورت عدم تمکین، نفقه ساقط می‌شود، اما براساس فهم عرفی هرگونه خشونت‌ورزی جنسی خانگی از مصادیق سوء معاشرت در روابط زوجین دانسته و دادگاه‌های خانواده با استناد به ماده ۱۱۳۰ قانون مدنی، آن را از جزو موارد عسرو حرج زن محسوب می‌کند. الزام زوجه به رابطه جنسی بدون رضایت علاوه بر اینکه با کرامت انسانی و تأمین امنیت زنان سازگاری ندارد، بلکه تبعات منفی جسمی و روحی رابطه تحمیلی می‌تواند اثرات غیرقابل جبرانی در روابط خانوادگی و اجتماعی همسر به دنبال داشته باشد. از این‌رو طبق ماده ۴۲ لایحه حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت سال ۱۳۹۹، الزام همسر به تمکین نامشروع جرم محسوب شده و مرتکب آن به یکی از مجازات‌های تعزیری درجه هفت محکوم می‌شود. طبق یافته‌های پژوهش انتقادهای ذیل بر این ماده وارد است.

۱. اصطلاح تمکین نامشروع بین زوجین استعمال نامناسبی است؛ از این‌رو پیشنهاد می‌شود عبارت «الزام همسر به تمکین با فرض نبود رضایت» جایگزین آن شود.

۲. محدوده و گستره‌ی الزام به تمکین با فرض نبود رضایت و مصادیق آن باید معین و مشخص شود و به نظر می‌رسد مواردی از امتناع زن در روابط زناشویی عقلاً یا شرعاً یا عرفاً نشوز نباشد؛ مانند امتناع وی از رابطه‌ی جنسی غیرمتعارف، غیرطبیعی با وجود عذرهای عقلی، شرعی و عرفی؛ در این فرض الزام و اکراه به تمکین خاص قابلیت جرم‌انگاری دارد و می‌تواند از مصادیق ماده ۴۲ لایحه باشد.

درغیراز این حالت برای تأمین امنیت و کرامت زنان باید از تدابیر و ضمانت اجراهای مدنی نه لزوماً کیفری بهره‌برداری شود.

ملاحظات اخلاقی

رعایت اخلاق پژوهش: این مقاله با رعایت اصول اخلاق پژوهش‌های انسانی انجام شد.
حمایت مالی: مطالعه حاضر بدون حمایت مالی سازمان یا شخص دیگر انجام شده‌است.
سهم نویسندگان: نویسنده اول و دوم به سهم یکسان نگارش و همکاری را برعهده داشتند.
تضاد منافع: این پژوهش به طور مستقیم یا غیرمستقیم با منافع حقوقی و حقیقی تعارض ندارد.
تشکر و قدردانی: از کلیه مشارکت‌کنندگان مطالعه از بابت همکاری، قدردانی می‌شود.

منابع

- احمدیه، مریم؛ اسحاقی، محمد. (۱۳۹۵). تطورات مفهوم نشوز در ادوار مختلف فقه شیعه، فصلنامه علمی مطالعات زن و خانواده، (۴)۱، ۸۵-۱۱۱. DOI:10.22051/JWFS.2016.2341 [لینک]
- اشتری، اشتهدادی، علی‌پناه. (۱۴۱۷.ق). مدارک العروه، دارالأسوه للطباعة و النشر، چاپ اول. [لینک]
- اصفهان، بهاء‌الدین محمد بن حسن (فاضل هندی). (۱۴۱۸). کشف اللثام عن قواعد الاحکام، قم، مؤسسه نشر اسلامی. [لینک]
- بابویه القمی، ابوجعفر محمد بن علی بن حسین بن موسی (صدوق). (۱۴۱۳.ق). من لا یحضره الفقیه، تصحیح: علی‌اکبر غفاری، ج ۴، قم، مؤسسه انتشارات اسلامی. [لینک]
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر. (۱۳۹۰.ش). ترمینولوژی حقوق، تهران: انتشارات گنج دانش. [لینک]
- حلی، ابن زهره. (۱۴۱۷). غنیة النزوع، قم، مؤسسه امام صادق (علیه‌السلام). [لینک]
- حلی، فخر المحققین، محمد بن حسن بن یوسف. (۱۳۸۹.ش). ایضاح الفوائد فی شرح مشکلات القواعد، قم: مؤسسه اسماعیلیان.
- حلی، شیخ نجم‌الدین جعفر بن حسن بن یحیی بن سعید هذلی. (۱۴۰۸). شرائع الإسلام فی مسائل الحلال والحرام، قم، مؤسسه اسماعیلیان. [لینک]
- خراسانی، حسین وحید. (بی‌تا). منهاج الصالحین، قم: مدرسه الامام الباقر العلوم. [لینک]
- خسروی، غلامرضا. (۱۳۸۸). ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن، تهران: مرتضوی. [لینک]
- دورانت، ویل. (۱۳۶۶). تاریخ تمدن (عصر ایمان بخش اول)، مترجمان: ابوطالب صایر می و دیگران، تهران، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی. [لینک]
- دهخدا، علی‌اکبر. (۱۳۷۷.ش). لغت‌نامه دهخدا، تهران: دانشگاه تهران. [لینک]
- رضایی، زهره. (۱۳۹۷). بررسی مفهوم روابط نامشروع و محدوده آن در قانون مجازات اسلامی، مطالعات علوم سیاسی، فقه و حقوق، ۴/۲. [لینک]
- رضائی، مهدی؛ آبدار، شیرین. (بهار ۱۳۹۶). خشونت جنسی در خانواده: یک پژوهش کیفی، مجله پژوهش‌نامه زنان، سال هشتم، ۱۹(۸)، صص ۳۵ تا ۵۹. [لینک]
- زیبیدی، محمد بن عبدالرزاق حسینی (مرتضی). (۱۴۱۴). تاج العروس، بیروت، دارالفکر. [لینک]

زهروی، رضا و عزیزاده، مهسا. (۱۳۹۹). ظرفیت گسترده حقوق بشر امامیه برای حمایت از حقوق جنسی زوجه مطالعه تطبیقی فقه امامیه، حقوق ایران و انگلیس، مجله حقوق بشر، ۱(۱۵)، رتبه علمی - پژوهشی، صفحه ۷۹ تا ۱۰۶. <https://doi.org/10.22096/hr.2020.105301.1108> [لینک]

سبزواری، سید عبدالاعلی. (۱۴۱۳ ه.ق). مهذب الأحكام فی بیان الحلال و الحرام، ناشر: مؤسسه المنار، چاپ چهارم. [لینک]

شبییری زنجانی، سید موسی. (۱۴۱۹ ه.ق). کتاب نکاح، قم: مؤسسه پژوهشی رأی پرداز، چاپ اول. [لینک]
شریعتمداری، محمدرضا. (۱۳۸۸)، حقوق زوجین، تهران، انتشارات آوای نور، چاپ اول. [لینک]
صادقی اصفهانی، محمد (تهرانی). (۱۴۰۸ ق). الفرقان فی تفسیر القرآن، بیروت، انتشارات شکرانه، چاپ اول. [لینک]

صفایی، سید حسین؛ امامی، اسدالله (۱۳۷۱ ش)، مختصر حقوق خانواده، تهران: نشر میزان. [لینک]
طبرسی، امین الاسلام ابوعلی فضل بن حسن. (۱۴۰۸ ق). مجمع البیان، بیروت، دارالمعرفة. [لینک]
طریحی، فخرالدین. (۱۳۷۵ ش). مجمع البحرین، تهران: کتاب فروشی المرتضویه.
طوسی، محمد بن حسن بن علی بن حسن. (۱۳۸۷ ش). المبسوط، المكتبة الرضویه، تحقیق محمدباقر بهبودی.
عاملی (شهید ثانی)، زین الدین علی بن احمد عاملی جبعی. (۱۴۱۳). مسالك الأفهام إلى تنفیح شرائع الإسلام، قم، مؤسسة المعارف الإسلامیه. [لینک]

عمید، حسن. (۱۳۷۷ ش). فرهنگ فارسی عمید، چاپ سیزدهم، تهران: انتشارات امیرکبیر. [لینک]
فاضل موحدی لنکرانی، محمد. (۱۴۲۵ ه.ق). جامع المسائل، قم: انتشارات امیر قلم، چاپ اول. [لینک]
فرج نیا، هدایت الله. (فروردین ۱۳۹۵). نگاهی نو به تفسیر نشوز زوجه در قرآن، دو فصلنامه علمی-پژوهشی قرآن، فقه و حقوق اسلامی، ۴(۴)، ۷-۳۴. [لینک]

فیومی، احمد بن محمد بن علی. (۱۴۰۵ ق). المصباح المنیر فی غریب الشرح الكبير، قم: مؤسسه دارالهجره. [لینک]

کاتوزیان، ناصر. (۱۳۷۸ ش). حقوق مدنی خانواده: نکاح و طلاق، روابط زن و شوهر، تهران: انتشارات شرکت سهامی انتشار، چاپ پنجم. [لینک]

گودرزی، فریبا؛ موسوی بجنوردی، سید محمد؛ نوایی نژاد، شکوه. (۱۳۹۵). بررسی روان شناختی تجاوز جنسی زناشویی با نگاهی بر جنبه فقهی و حقوقی موضوع، مجله پژوهش نامه زنان، رتبه علمی - پژوهشی، ۴(۷)، ۶۷-۹۹. [لینک]

لوبون. گوستاوو. (۱۳۷۸). تمدن اسلام و عرب؛ ترجمه: محمد تقی فخر داعی گیلانی، تهران: افراسیاب، چاپ اول. [لینک]

محمدزاده، مهدی؛ بکشلو، رضا؛ عیسی زاده، بشیر. (۱۴۰۰). بررسی روح حاکم بر لایحه «حفظ کرامت و حمایت از زنان در برابر خشونت»، مطالعات راهبردی زنان، ۹۳(۲۴)، ۲۹-۵۴.

Doi.10.22095/JWSS.2022.311688.2830 [لینک]

مردانی، خیرالله. (۱۳۵۸). حقوق زن از نظر تاریخ ملت‌ها و اسلام، تهران: نشر آئین جعفری. [لینک]
مطهری، مرتضی. (۱۳۹۶). نظام حقوق زن در اسلام، تهران: انتشارات صدرا. [لینک]
معرفت، محمدهادی. (۱۴۲۳ ق). شبهات و ردود حول القرآن الکریم، قم، مؤسسه التمهید. [لینک]
موسوی خمینی، سیدروح الله. (۱۳۷۹). صحیفه امام، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره). [لینک]

- موسوی خمینی، سیدروح الله. (۱۳۹۲). تحریر الوسيلة، قم، مؤسسه مطبوعات دار العلم.
- موسوی خویی، ابوالقاسم. (۱۴۱۰). منهاج الصالحین، قم: نشر مدینه العلم آیه الله العظمی السید الخویی، چاپ بیست و هشتم. [لینک]
- موسوی خویی، ابوالقاسم.. (۱۴۱۸). موسوعه الإمام الخوئی، قم، ناشر: مؤسسه احیاء آثار الإمام الخوئی (ره). [لینک]
- نجفی، محمدحسن (شریف اصفهانی). (۱۴۲۸). جواهر الکلام فی شرح شرائع الإسلام، بیروت، دار احیاء التراث العربی، بی جا. [لینک]
- وحیدنیا، نرگس؛ مردانی‌راد، مؤگان؛ فرخی، نورعلی؛ احمدی نوده، خدابخش. (۱۴۰۱). تحلیل موضوعی شاخص‌های سلامت جنسی زوجین و بررسی و تدوین آن از منظر قرآن کریم، مجله فرهنگی تربیتی زنان و خانواده، ۵۸(۱۷)، ۵۶ - ۱۰۱. [لینک]

References

- Ahmadiyya, Maryam; Ishaghi, Mohammad. (2015). Development of the Concept of Arrogance in Various Periods of Shia Jurisprudence, Scientific Quarterly of Women and Family Studies, 1(4), pp. 85-111. 10.22051/JWFS.2016.2341 DOI: (Text To Persian) [link]
- Ameli (Shahid Sani), Zainuddin Ali bin Ahmed Ameli Jabai. (1993). Masalak al-Afham ela Tanfih Sharel Eslam, Qom, Islamic Encyclopaedia Foundation. (Text to Arabic) [Link]
- Babouya al-Qami, Abu Ja'afar Muhammad bin Ali bin Hussain bin Musa (Saduq). (1993). Man La Yahdrah al-Faqih, Edited by: Ali Akbar Ghafari, Volume 4, Qom, Islamic Publications Institute. (Text to Arabic) [Link]
- Black, , Henry Campbell. (2004). Black Law Dictionary: Thomson/ West. [link].
- Dehkoda, Ali Akbar, (1998). Dehkoda Dictionary, Tehran: University of Tehran. (Text To Persian) [link]
- Durant, Will. (1987). History of Civilization (The Age of Faith Part 1), translators: Abu Talib Sairimi and others, Tehran, Scientific and Cultural Publishing Company. (Text To Persian) [link]
- Esfahani, Bahauddin Muhammad bin Hasan (Fazel Handi). (1998). Kashf al-Latham an Qavaedo Al-Ahkam, Qom, Islamic Publication Institute. (Text to Arabic) [Link]
- Eshtradi, Ali Panah. (1997). Madarek Al-Arwa, Dar al-Aswa for printing and publishing, first edition. (Text to Arabic) [Link]
- Farajnia, Hedayatullah. (April 2015). A new look at the interpretation of Nashouz in the Qur'an, journal of the Qur'an, Fiqh and Islamic Law, 4(4), pp: 7-34. (Text To Persian) [link]
- Fayoumi, Ahmad bin Muhammad bin Ali. (1985). Masbah al-Munir fi Gharib al-Sharh al-Kabeer, Qom: Dar al-Hijrah Institute. (Text to Arabic) [Link]
- Fazel Mohadi Lankarani, Muhammad, (2004). Jame Al-Masel, Qom: Amir Qalam Publications, 1st Edition. (Text to Arabic) [Link]
- Finkelhor, David & Kersti Yllo. (1982). " Forced Sex in Marriage: A Preliminary Research Report Crime & Delinquency. [link].
- Goderzi, Fariba; Mosavi Bojanvardi, Seyyed Mohammad; Navabi nejad, Shokouh. (2016). Psychological Review of Marital Rape by looking at legal and Juridical aspects, Women Studies, 4(7), pp. 67-99. (Text To Persian) [link]
- Halabi, Ibn Zohra. (1997). Ghaniya al-Nuzou, Qom, Imam Sadiq (PBUH) Institute. (Text to Arabic) [Link]

- Helli, Fakhar al-Mohagheghin, Muhammad bin Hassan. (2010). *Izah Al-Fawadee fi Sharh al- Moshkelatul al Qwaed*, Qom: Ismailian Institute. (Text to Arabic)
- Helli, Sheikh Najmuddin Jafar bin Hasan bin Yahya bin Saeed Hazli. (1988), *Sharael Eslam fi Masae lul Halal val Haram*, Qom, Ismailian Institute. (Text to Arabic) [Link]
- Jafari Langroudi, Mohammad Jaafar. (2018). *Legal Terminology*, Tehran: Ganj Danesh Publications. (Text To Persian) [link]
- Katouzian, Nasser. (1378). *Civil rights of the family: marriage and divorce, relations between husband and wife*, Tehran: Publications of the publishing company, 5th Edition. (Text To Persian) [link]
- Khorasani, Hossein Vahid. (n.d). *Menhaj al-Salehin*, Qom: Madrasa al-Imam al-Baqir al-Uloom. (Text to Arabic) [Link]
- Khosravi, Gholamreza. (2009). *Translation and Study of Words of the Qur'an with the Literal and Literary Interpretation of the Qur'an*, Tehran: Mortazavi. (Text To Persian) [link]
- Lubon. Gustavo. (1999). *Islamic and Arab civilization*; Translation: Mohammad Taqi Fakhr Dai Gilani, Tehran: Afrasiab, 1st Edition. (Text To Persian) [link]
- Marafet, Mohammad Hadi. (2002). *Shobahat wa Radud Howlul Qur'an al- Karim*, Qom, Al-Tamhid Foundation. (Text to Arabic) [Link]
- Mardani, Khairallah. (1979). *Women's rights in terms of the history of nations and Islam*, Tehran: Aeen Jafari Publications. (Text To Persian) [link]
- Miller, A.M. (2004). *Sexuality, Violence against Women, and Human Rights: Women Make Demands and Ladies Get Protection: Health and Human Rights*, Vol. 7, No. 2. [link].
- Mohammadzadeh, Mehdi; Bakshlo, Reza; Isazadeh, Bashir. (2021). *Examining the spirit governing the bill "Protecting the dignity and protection of women against violence"*, *Strategic Studies of Women*, 93(24), pp. 54-29. 10.22095/JWSS.2022.311688.2830 (Text To Persian) [link]
- Motahari, Morteza. (2016). *Women's Rights System in Islam*, Tehran: Sadra Publications. (Text To Persian) [link]
- Mousavi Khoei, Abolghasem. (1990). *Minhaj al-Salehin*, Qom: Madinah Al-Alam, Ayatollah Azami Al-Sayed Al-Khoei, 28th Edition. (Text to Arabic) [Link]
- Mousavi Khoei, Abolghasem.. (1998). *Mousue Al-Imam Al-Khoei*, Qom,: Institute for the Revival Works of Imam Al-Khoei's (R.A.). (Text to Arabic) [Link]
- Mousavi Khomeini, Seyyed Ruhollah. (2000). *Sahifeh Imam*, Tehran, Institute for editing and publishing the works of Imam Khomeini (RA). (Text To Persian) [link]
- Mousavi Khomeini, Seyyed Ruhollah. (2012). *Tahrir al-Vasilah*, Qom, Dar Alam Press Institute. (Text to Arabic)
- Najafi, Mohammad Hassan (Sharif Esfahani). (2007). *Jawaharlal Kalam fi Sharhe Sharel Eslam*, Beirut, Dar Ahya al-Trath al-Arabi, Bija. (Text to Arabic) [Link]
- Omid, Hassan, (1998). *Farhang Farsi Omid*, 13th Edition, Tehran: Amirkabir Publications. (Text To Persian) [link]
- Rezaei, Mehdi; Abdar, Shirin. (Spring 2016). *Sexual violence in the family: a qualitative study*, *Women's Research Journal*, 8th year, 19(8), pp. 35-59. (Text To Persian) [link]
- Rezaei, Zohra (2017), *Examining the Concept of Illicit Relations and Its Scope in the Islamic Penal Code*, *Studies in Political Science, Jurisprudence and Law*, 2/1(4). (Text To Persian) [link]

- Sabzevari, Seyyed Abdul Ali. (1993). Mahdhab al-Ahkam fi Bayan al Halal wal Haram, Al-Manar Institute, 4th Edition. (Text to Arabic) [Link]
- Sadeghi Esfahani, Mohammad (Tehrani). (1998). Al-Furqan fi Tafsir al-Qur'an, Beirut, Shokraneh Publications, 1st Edition. (Text to Arabic) [Link]
- Safai, Seyyed Hossein; Emami, Asadullah (1992), Summary of family law, Tehran: Mizan publications. (Text To Persian) [link]
- Shabiri Zanjani, Seyyed Musa. (1998). Nikah book, Qom: Rai Pardaz Research Institute, 1st Edition. (Text to Arabic) [Link]
- Shariatmadari, Mohammadreza. (2009), Marriage Laws, Tehran, Avai Noor Publications, 1st Edition. (Text To Persian) [link]
- Stephen J., Schulhofer. (2000). Unwanted Sex: The Culture of Intimidation and the Failure of Law: Harvard University Press. [link].
- Tabarsi, Amin al-Islam Abu Ali Fazl bin Hasan. (1988). Majmael Al Bayan, Beirut, Daralamareteh. (Text to Arabic) [Link]
- Tareehi, Fakhreddin, (1996). Majmaul Bahrin, Tehran: Al-Mortazawieh bookstore. (Text to Arabic)
- Tusi, Muhammad bin Hasan bin Ali bin Hasan. (2008). Al-Mabsut, Al-Maktab Al-Razwieh, Tahghigh Mohammad Baqer Behbodhi. (Text to Arabic) [Link]
- Vahidnia, Narges; Mardanirad, Mozghan; Farrokhi, Nur Ali; Ahmadi Nodeh, Khodabakhsh. (Spring 2022). Thematic Analysis Of Couples' Sexual Health Indicators, Its Study And Compilation from the Perspective of the Holy Quran, Women and Family Educational Cultural Journal, 58(17), pp: 56 -101. (Text To Persian) [link]
- Wisdom, C. S. (1994). Does violence beget violence? A critical examination of the literature. Psychological Balletin. 115 (2). 10.1037/0033-2909.106.1.3 [link].
- Zahrawi, Reza and Alizadeh, Mahsa. (2019). Expanded Capacity of Imamyieh Human Rights to Support Wives' Sexual Rights, Human Rights Journal, 1(15), pp. 79-106. <https://doi.org/10.22096/hr.2020.105301.1108> (Text To Persian) [link]
- Zubeidi, Muhammad bin Abd al-Razzaq Hosseini (Mortaza). (1994). Taj al-Aros, Beirut, Dar al-Fakr. (Text to Arabic) [Link]

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

